

BESPREKINGEN.

KARL SUDHOFF, *Kos und Knidos*. Erschautes, Erforschtes und Durchdachtes aus der südöstlichen Aegaeis; mit 5 Karten und 40 Abbildungen. Verlag der Müncher Drucke; München. 1927.

In het voorjaar van 1926 heeft SUDHOFF, uitvarend van Italië's zuidoostpunt een boottocht gemaakt door de Yonische zee, de golf en het kanaal van Korinthe, de Aegeaische zee, langs de kust van Klein-Azië, door de Dodekanesos, de twaalf eilandengroep. Hoofddoel was het eiland en de stad Kos en de ruïnes der oude handels- en artsenstad Knidos. Het boek is te verdeelen in een letterkundig en in een geschiedkundig gedeelte. Het literaire gedeelte begint met zes reisbrieven, die als inleiding bedoeld zijn en op de plaats zelve onder directen invloed van het geziene en doorleefde geschreven werden. Als altijd is deze briefwisseling aantrekkelijker dan de eigenlijke historische studie op deze inleiding volgende, welke onder invloed staat van de literatuur die doorwerkt moest worden en daardoor het spontane en intuïtieve mist, dat brieven en dagboekbladen zoo aantrekkelijk maakt. Het geschiedkundige gedeelte, voor ons artsen van het meeste belang, omvat drie hoofdstukken, t.w.: Het eiland Kos (heden en verleden, waar is HIPPOCRATES geboren?); Knidos, de oude haven- en handelsstad; geestelijk en geneeskundig leven te Kos en Knidos. Uitvoerig heeft de schrijver de gegevens, ontleend aan zijn voorgangers, verwerkt en in een aantrekkelijken vorm weten te gieten, hoewel hij er geen nieuws aan kan toevoegen. Dit is geen wonder, want het eiland en de stad Kos, met zijn eens zoo prachtig Asklepieion zijn reeds lang door een groote reeks van uitgravingen tot gemeengoed geworden. Enkele verkeerde opvattingen, die haar taai bestaan nog in de geschiedenis handhaven, zooals bijv. de plataan en het graf van HIPPOCRATES, konden tot het rijk der fabelen terug gewezen worden. Wat Knidos aangaat, hoewel ook hier de archaeoloog veel wetenswaardigs aan den dag kon brengen, is hier het laatste woord nog niet gesproken. Knidos, gesticht door de Phoeniciërs, later een Dorische nederzetting, was in de oudheid een rijke handelsstad, de aanlegplaats voor alle schepen. Met Samos en Kolophon behoorde zij volgens CICERO tot de „nobilissima urbs”. Hier was de tempel, waar de beroemde APHRODITE, gebeeldhouwd door PRAXITELES, het hoofddoel van vele Grieksche en Romeinsche zeereizen, troonde. In 467 werd deze fraaie stad door een aardbeving verwoest. Wat het geestelijk leven aangaat, behooren Kos en Knidos bij elkander, hoewel de Knidische school een Perzischen en Egyptischen invloed onderging. In beide steden bestonden Asklepiadenscholen, welke te zamen bijgedragen hebben tot het „corpus hippocraticum”, zoodat niettegenstaande de verminking, hierin nog een köisch-hippocraticisch en een knidisch-euryphontisch gedeelte te herkennen valt.

Uitvoerig heeft SUDHOFF, met zijn ruim inzicht en fijne intuïtie, het hoofdstuk „HIPPOCRATES” een nieuw aanzien gegeven, en de beoefenaren van de geschiedenis der geneeskunde ten zeerste aan

zich verplicht. Uitnemende photo's, kaarten, reproducties van oudere prenten en een uitvoerig literatuuroverzicht maken dit werk tot een aantrekkelijk bezit.

F. M. G. DE FEIJFER.

HANS HOLBEIN's *Doodendans*. Met bijschriften van THEUN DE VRIES. Amsterdam, P. N. VAN KAMPEN en ZOON (1926). Prijs / 1.25.

Met een enkel woord zij hier de aandacht gevestigd op dit boekje, dat een reproductie is van een uitgave, 300 jaar geleden voor het eerst verschenen. Tot in de 14e eeuw kan men deze doodendansen (dances macabres) naspeuren. Het waren voorstellingen, die op aanschouwelijke wijze het „memento mori” voorstelden. In de 15de eeuw werden deze opgehangen bij den ingang der kerken of in de kloostergangen, soms voorzien van korte rijmen. Ook te Bazel bevond zich zoo'n doodendans op den kerkhofmuur van het predikheerenklooster. Misschien werd hierdoor HANS HOLBEIN geïnspireerd tot het scheppen van zijn beroemden doodendans, die eigenlijk geen doodendans meer is, maar een voorstelling van den dood, wanneer hij menschen van allerlei rang en stand overvalt. Naast zijn doodendans ontwierp hij ook een doodentalphabet. Door de eeuwen heen is hij andere kunstenaars ten voorbeeld geweest o.a. ALFRED RETHEL. Er is dan ook altijd vraag geweest naar den doodendans, die men kan beschouwen als de troosteres der melancholische constitutie. De bijschriften van DE VRIES lijken mij zeer goed. Van den geneesheer en den dood zegt hij:

Gij hebt getracht te ontraadselen alle
geheimen van de doode stof.
Gij hadt de waan van duizendtallen
en hoonde 't lot, dat dezen trof.

Maar zelf ontwaart gij met de jaren
hoe zwak uw pogen is geweest.
Want waar zich de oogen blind op staren,
't is snel verdord en uitgefeest.

't Levens-elixir der retorten
vervluchtigt vóór gij het aanschouwt.
Geen alchymie verlegt de korte
spanne van lijfsbehoud.

O, wetens wankle fundamenten!
O, hunkring — voos naar wijsheid — groot!
Over uw gele perkamenten
neigt al de schaduw van *den Dood*.

F. M. G. DE FEYFER.